

O'ZBEKISTONNING GENDER TENGLIGI SOHASIDAGI ISLOHOTLARI

Nematxodjayeva Dilnura Zuxriddinovna

Toshkent davlat yuridik universiteti qoshidagi

M.S. Vosiqova nomidagi akademik litsey o'quvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20035593>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi gender tengligi sohasidagi islohotlarning asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqiladi. Ayollar va erkaklarning teng huquq va imkoniyatlarini ta'minlashga, shuningdek, ushbu sohada davlat siyosatini amalga oshirishga qaratilgan Qonunchilik va institutsional chora-tadbirlar tahlil qilinadi. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, ayollarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, ta'lim darajasini oshirish va zo'ravonlikdan himoya qilish kabi jihatlariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xalqaro reytinglar bilan tasdiqlangan erishilgan natijalar, shuningdek, davom etayotgan muammolar, jumladan, gender ish haqi farqi va ayollarning rahbarlik lavozimlarida yetarlicha vakillik qilmasligi qayd etilgan. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda gender siyosatini yanada rivojlantirish istiqbollari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Gender tengligi, O'zbekiston, ayollar huquqlari, davlat siyosati, Qonunchilik islohotlari, ayollar tadbirkorligi, gender siyosati, ijtimoiy himoya, gender farqi, ayollarning ishtiroki.

REFORMS IN UZBEKISTAN IN THE FIELD OF GENDER EQUALITY

Annotatin. The article examines the main areas of gender equality reforms in the Republic of Uzbekistan. It analyzes legislative and institutional measures aimed at ensuring equal rights and opportunities for women and men, as well as the implementation of state policies in this area. Special attention is paid to aspects such as the development of women's entrepreneurship, increasing women's participation in public administration, improving education levels, and protecting women from violence. The article highlights the achievements that have been confirmed by international rankings, as well as the remaining challenges, including the gender pay gap and the underrepresentation of women in leadership positions. In conclusion, the article discusses the prospects for further development of gender policy in Uzbekistan.

Key words: Gender equality, Uzbekistan, women's rights, public policy, legislative reforms, women's entrepreneurship, gender policy, social protection, gender gap, and women's participation.

РЕФОРМЫ УЗБЕКИСТАНА В СФЕРЕ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Аннотация. В статье рассматриваются основные направления реформ Республики Узбекистан в сфере гендерного равенства. Анализируются законодательные и институциональные меры, направленные на обеспечение равных прав и возможностей женщин и мужчин, а также реализация государственной политики в данной области. Особое внимание уделяется таким аспектам, как развитие женского предпринимательства, расширение участия женщин в государственном управлении, повышение уровня образования и защита от насилия. Отмечаются достигнутые результаты, подтверждённые международными рейтингами, а также сохраняющиеся проблемы, включая гендерный разрыв в оплате труда и недостаточное

представительство женщин на руководящих должностях. В заключение рассматриваются перспективы дальнейшего развития гендерной политики в Узбекистане.

***Ключевые слова:** Гендерное равенство, Узбекистан, права женщин, государственная политика, законодательные реформы, женское предпринимательство, гендерная политика, социальная защита, гендерный разрыв, участие женщин.*

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi milliy siyosatda ham, xalqaro reytinglarda ham o'z aksini topgan **gender tengligini** ta'minlashda katta yutuqlarga erishmoqda. Erishilgan natijalar izchil qonunchilik islohatlari, institutsional o'zgarishlar va keng qamrovli davlat dasturlarini amalga oshirish bilan bog'liq. Ta'kidlash joizki, **O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev** hokimiyat tepasiga kelib, ayollarning mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy hayotidagi ishtirokiga alohida e'tibor qaratdi.

Shu nuqtai nazardan, ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlashga, shuningdek, davlatning xalqaro majburiyatlarini bajarishga qaratilgan ko'plab huquqiy va tashkiliy choralar ko'rildi.

Gender tengligi tamoyilini konstitutsiyaviy mustahkamlash muhim qadam bo'ldi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 58-moddasida jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda, shuningdek, ijtimoiy va davlat hayotining boshqa sohalarida **ayollar va erkaklarning huquq va imkoniyatlari tengligini** belgilovchi norma belgilangan. Qonunchilik bazasi ham sezilarli darajada rivojlandi. Ushbu sohada yigirmadan ortiq qonun hujjatlari, shu jumladan 2 ta qonun, **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining** 6 ta farmon va qarorlari, 17 ta hukumat qarorlari qabul qilindi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasining butun Qonuni qabul qilinishi "**Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarning kafolatlari to'g'risida**" 02.09.2019-yildagi 562-sonli modda ushbu masala mamlakatda amalga oshirilayotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy o'zgartirishlar jarayonida qay darajada ustuvor ekanligini ko'rsatadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, yuqoridagi qonun davlat organlari va tashkilotlari tomonidan o'z faoliyatini tashkil etishda, shu jumladan kadrlar siyosatini olib borishda har tomonlama gender yondashuvini belgilaydi.

Qonunda belgilangan muhim me'yorlardan biri bu tegishli organlarda jumladan davlat organlari va tashkilotlarida ayollar va erkaklar sonining nisbatlarini o'rganish va baholash hamda gender yondashuvini ta'minlash bo'yicha kompleks choralarini ko'rish imkonini beradigan gender auditini o'tkazish tartibi to'g'risida gapirish mumkin.

Shuningdek, ushbu qonunda amaldagi va qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlarning ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlarini ta'minlash tamoyillariga muvofiqligi yuzasidan gender-huquqiy ekspertizasini o'tkazish majburiyati belgilangan. Shu maqsadda 2020 yilda **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining** normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarini gender-huquqiy ekspertizadan o'tkazish tartibi to'g'risida qarori qabul qilindi.

Shuni ta'kidlash kerakki, 2021-yilda barqaror rivojlanishning milliy maqsadlariga muvofiq Birlashgan Millatlar tashkilotining barqaror rivojlanish maqsadlariga muvofiq ishlab chiqilgan 2030-yilgacha O'zbekistonda **gender tengligiga** erishish strategiyasi qabul qilindi.

Strategiya ta'lim olish imkoniyatini ta'minlashdan tortib, ayollarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishgacha, jumladan, tadbirkorlikni qo'llab — quvvatlash, yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish va yetakchilik lavozimlarida ayollar ulushini oshirishgacha bo'lgan keng yo'nalishlarni qamrab oladi.

Masalan, milliy saylov qonunchiligining o'rnatilishi siyosiy partiyalardan deputatlikka nomzodlar ko'rsatishda ayollar uchun 40 foizlik kvotani nazarda tutadi.

Tadbirkorlik sohasida 2024-yilda 2,1 milliondan ortiq ayol tadbirkor bor, bu 2020-yildagi ko'rsatkichdan yetti baravar ko'p. **Ta'lim sohasida** oliy o'quv yurtlarida qizlar ulushi 2017 yildagi 37 foizdan hozirgi kunga qadar 49 foizga oshdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-martdagi oila va ayollarni tizimli qo'llab-quvvatlash ishlarini yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi JK- 87-sonli farmonining qabul qilinishi "Xotin-qizlar rahbarlari maktabi" o'quv dasturini amalga oshirishga imkon berdi, unda 400 dan ortiq ayollar zamonaviy boshqaruv, yetakchilik ko'nikmalarini o'zlashtirdilar, natijada ayollarning davlat boshqaruvidagi ulushi 35 foizga yetdi .

Ayollarni zo'ravonlikdan **himoya** qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. 2023-yilda O'zbekistonda oiladagi zo'ravonlikning turli shakllari, jumladan, jismoniy, psixologik va iqtisodiy zo'ravonlik uchun jinoiy va ma'muriy javobgarlikni nazarda tutuvchi normalar joriy etildi. Bu ayollarning **huquqiy himoyasini** ta'minlash va oila institutini mustahkamlashda muhim qadam bo'ldi.

Yuqoridagi hujjatlarning qabul qilinishi va amalda tatbiq etilishi nafaqat ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllarini bartaraf etish to'g'risidagi **Konventsiya (CEDAW)** kabi xalqaro shartnomalar talablarining bajarilishini ta'minlabgina qolmay, balki O'zbekistonga **BMTning** barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish bo'yicha 190 ta davlatdan eng yaxshi 50 ta mamlakat qatoriga kirishni, shuningdek, **BMTning** barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish bo'yicha eng yaxshi 50 ta davlat qatoriga kirishni ta'minladi.

Jahon bankining "ayollar, biznes va qonun 2024" indeksida amalga oshirilgan islohatlar natijasida O'zbekiston indeksi 100 balldan 82,5 ballga yetdi, bu esa xotin-qizlar uchun qulay huquqiy muhit yaratishda katta yutuqlarga erishilayotganidan dalolat beradi.

Erishilgan yutuqlarga qaramay, bu sohada hali ham ba'zi muammolar mavjud. Bularga erkaklar va ayollar o'rtasidagi ish haqi farqi, yuqori boshqaruv lavozimlarida, ayniqsa xususiy kompaniyalarda ayollarning yetarli emasligi, shuningdek, ayollar va erkaklarning roli haqidagi jamiyatda saqlanib qolgan stereotiplar kiradi. Bundan tashqari, ilm-fan va zamonaviy texnologiyalar kabi sohalarda ayollarning ishtirokini kengaytirish zarur.

Xulosa qilib shuni ta'kidlashni istardimki, O'zbekistonda ayollarni ijtimoiy himoya qilish, ularning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, ayollarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish, kasbiy mahoratini oshirish, iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlash, raqamli iqtisodiyot va ilm-fan sohasida ishtirokini kengaytirish masalasi doimo dolzarb bo'lib qoladi va bu boradagi ishlar davom ettiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jahon banki – <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/news/press-release/2024/03/04/uzbekistan-reaches-the-ranks-of-top-five-improvers-in-the-world-banks-women-business-and-the-law-2024-study>
2. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (yangi tahrirda) -<https://lex.uz/docs/6445147>
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-martdagi JK-87-sonli farmoni-<https://lex.uz/uz/docs/5899500>
4. “Oila va xotin-qizlarni tizimli qo‘llab-quvvatlash ishlarini yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” –<https://lex.uz/uz/docs/5899500>
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori (2020-yil)-<https://lex.uz/docs/4777293>
6. “Normativ-huquqiy hujjatlarni gender-huquqiy ekspertizadan o‘tkazish tartibi to‘g‘risida” – [192-сон 30.03.2020. Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarini gender-huquqiy ekspertizadan o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida](https://lex.uz/uz/docs/5899500)
7. O‘zbekiston Respublikasida 2030-yilgacha gender tenglikka erishish strategiyasi (2021-yil) – <https://lex.uz/uz/docs/5466725>
8. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi (Gender statistikasi)-<https://gender.stat.uz/ru/>
9. O‘zbekiston Respublikasi Oila va xotin-qizlar qo‘mitasi – <https://gov.uz/ru/wcu/guides>
10. CEDAW Konvensiyasi (Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to‘g‘risida)-https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/cedaw.shtml?ysclid=molt7dlqy535786225